

FEN LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ÖZGÜVEN DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Determination of Academic Self-Confidence Levels of Science High School Students

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Şükran AKPINAR^{1*}

Merve ÇIRACI²

Ecrin BAŞ³

^{1,2,3} Bilecik Refik Arslan Öztürk Fen Lisesi, Bilecik, Türkiye
^{1,2,3} Bilecik Refik Arslan Öztürk Science High School, Bilecik, Türkiye

¹sukran.akpinar2412@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3885-2367

²ciracimerve30@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5321-9001

³ec.ecb11@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7294-7485

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

22.01.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted

18.12.2024

Yayın Tarihi / Date Published

Aralık / December 2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Aralık - Haziran / December - June

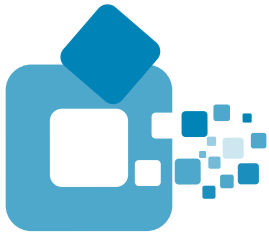
ATIF / CITE as

Akpınar, Ş., Çıracı, M., Baş, E. (2024). "Fen Lisesi Öğrencilerinin Akademik Özgüven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" / "Determination of Academic Self-Confidence Levels of Science High School Students". *Bilar: Bilim Armonisi Dergisi*, 7 (2): 46-53 doi. 10.37215/bilar.1423550

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

FEN LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ÖZGÜVEN DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Determination of Academic Self-Confidence Levels of Science High School Students

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Akademik özgüven öğrencinin yeteneklerini, başarısını, gelişimini, davranışlarını etkileyen önemli bir unsur olarak görülmektedir. Bu sebeple belli bir sınav başarısıyla öğrenci alan fen liselerinde öğrenim gören, akademik başarısı yüksek kabul edilen, gelecekte topluma yön veren lider bireyler olma potansiyeli taşıyan öğrencilerin akademik özgüven düzeylerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırma fen lisesi öğrencilerinin akademik özgüven düzeylerini farklı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nicel araştırma desenlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Marmara Bölgesinin bir ilinde bulunan fen lisesinin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında öğrenim gören 307 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu”, “Akademik Özgüven Ölçeği” kullanılmıştır. Toplanan veriler, SPSS 26 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmaya göre öğrencilerin akademik özgüven düzeylerinin sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi ve başarı algısı durumları açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. En yüksek akademik özgüven düzeyine sahip grubun on ikinci sınıflar olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından olan akademik sosyal doyum düzeyinin anne eğitim durumu “okuryazar değil” olanlar ile eğitim durumu “lise, lisans” olanlar arasında, “okuryazar değil” aleyhine anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Baba eğitim düzeyi ile toplam akademik özgüven, akademik öz yeterlik inancı, akademik motivasyon arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Başarı algısı yüksek olan öğrencilerin akademik özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Lise son sınıf öğrencilerinin sınava hazırlık aşamasında bulunmaları, kendi geleceklerinde etkin rol almaları onların akademik özgüvenlerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu sebeple alt sınıflarda bulunan öğrencilere hayatlarına dair çeşitli sorumluluklar verilerek özgüvenleri artırılabilir. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeylerinin öğrencilerin akademik özgüvenleri üzerinde önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür. Ebeveynlere gençlerde akademik özgüven ve önemi ile ilgili seminerlerin ve eğitimlerin düzenlenmesi ailelerin kendine güvenen bireyler yetiştirmesinde etkili olabilir.

Anahtar Sözcükler: Akademik özgüven, başarı, fen lisesi, motivasyon, sosyal doyum.

ABSTRACT

Academic self-confidence is seen as an important factor affecting the student's abilities, success, development and behavior. For this reason, it is important to examine the academic self-confidence levels of students studying in science high schools that accept students based on a certain exam success. In this context, the research aims to examine the academic self-confidence levels of science high school students in terms of different variables. In the study, a scanning design from quantitative research designs was used. The sample of the study consists of 307 students studying in the 9th, 10th, 11th and 12th grades of a science high school in a province of the Marmara Region in the 2022-2023 academic year. “Personal Information Form” and “Academic Self-Confidence Scale” were used to collect data. The collected data was analyzed using the SPSS 26 program.

According to the research, it was determined that the academic self-confidence levels of the students differ significantly in terms of grade level, parental education level and perception of success. It was determined that the group with the highest level of academic self-confidence was the twelfth graders. It was observed that the level of academic social satisfaction, which is one of the sub-dimensions of the scale, differed significantly between those whose mothers' educational status was “illiterate” and those whose mothers' educational status was “high school, undergraduate”, to the detriment of “illiterate”. It was revealed that there was a significant difference between father's education level and total academic self-confidence, academic self-efficacy belief, and academic motivation. It has been determined that students with a high perception of success have higher levels of academic self-confidence.

It is thought that the findings obtained as a result of the research will contribute to the literature. It is thought that the fact that high school seniors are in the exam preparation phase and take an active role in their own future has a positive effect on their academic self-confidence. For this reason, students in lower grades can be given various responsibilities in their lives to increase their self-confidence. It has also been observed that parents' education levels have a significant impact on students' academic self-confidence. Organizing seminars and trainings for parents about academic self-confidence and its importance in young people can be effective in raising self-confident individuals.

Keywords: Academic self-confidence, success, science high school, motivation, social satisfaction.

1. GİRİŞ

Neredeyse bütün ülkelerin hatta toplumların yapı taşlarından biri eğitimidir. Bir ülkenin kalkınması; ülke halkının iyi ve sürekli bir eğitim almasına, edindiği bilgi ve becerileri kullanarak ekonomik büyümeye katkıda bulunmasına bağlıdır (Çakmak 2008).

Eğitim, bireyin fiziksel, duygusal ve zihinsel yeteneklerinin belirlenmiş hedeflere yönelik olarak geliştirilmesini ifade eder. Eğitimin amaçları konusunda farklı başlıklardan bahsedilebilir. Bu amaçlar zamana, toplumlara, ülkelerin yönetim ve eğitim felsefelerine göre farklılaşabilir.

Başarı ise bireyin gelebileceği en iyi yerde olabilmek veya kendisi için belirlediği hedefe ulaşabilmek adına çalışma yolculuğunda içsel barışıklık içinde olabilmesi anlamına gelir. Yapılan araştırmalar öğrenci başarısını etkileyen birçok faktörün olduğunu göstermektedir (Bozkurt vd. 2000, Erbe 2000, Fetler 2001, Kaplan vd. 2001, MEB 2006, MEB 2007, Mammadov ve Keser 2016). Bu faktörlere örnek olarak anne-babanın tutum ve davranışları, sosyal olgunluk düzeyi, öğrencinin duygusal zekâsı, motivasyon ve akademik özgüven verilebilir (Hazrati-Viari vd. 2012). Bu faktörlerin her biri öğrencinin başarısında çok önemlidir ve birbirlerinden bağımsız değerlendirmek mümkün değildir.

1.1. Özgüven

Özgüven, kişinin belirlenen bir hedefi, işi veya eylemi gerçekleştirebileceğine ilişkin yeteneğine, kapasitesine ve yargılarına olan inancına ilişkin zihinsel örüntülerini ifade etmektedir (MEB 2024). Özgüven, kişinin kendini hangi seviyede gördüğü, bulunduğu seviyenin ona yeterli olup olmadığını değerlendirmesi ve yetersiz kaldığını düşündüğü konuda gelişebileceğine olan inancı ile ilgili bir olgudur (Gökkaya ve Biçer 2017). Bir başka tanıma göre ise kişinin sosyal hayatını etkileyen durumlarda kendilerini çevrelerindeki bireylerden farklı görmeleri sonucunda onları memnun etme çabasıdır (Şahin 2016). Yapılan araştırmalar ve ortaya atılan hipotezler özgüven olgusunun kişinin ruh sağlığı, başarı ve mutluluğundaki önemini ön plana çıkarmıştır (Soner 2000). Özgüvenli bir kişi kendi özelliklerinin ne kadar olumlu ya da olumsuz olduğu hakkında yorum yapabilir ve olumsuz bulduğu taraflarını geliştirmek isteyerek kendine gerçekçi hedefler koyabilir (Kugle vd. 1983). Özgüveni düşük kişiler ne kadar iyi ve başarılı bir sonuç da olsa kendilerini diğerlerinden hep daha değersiz ve başarısız hissederler (Wylie 1961). Kendilerini değersiz gören bu kişiler sosyal hayatlarında da diğer bireylere karşı bir adım geride durur, samimi olmaktan kaçınırlar çünkü bu gibi durumların karşısına onların yetersiz yönlerini fark ettireceğini düşünürler (Fromm 1947). Bu bağlamda da yalnızlaşarak içlerine kapanabilirler.

Özgüven kavramı farklı alanlarda yapılan çalışmalara ve araştırmalara pek çok kez konu olmuş önemli kavramlardandır. Ayrıca “özüven” kavramı zamanla çeşitli konu başlıkları altında da incelenmeye başlanmıştır. Bunlardan biri “akademik özgüven”dir.

1.2. Akademik Özgüven

Akademik özgüven kişinin akademik açıdan kendine ve kapasitesine olan güvenini, kendine belirlediği hedefler doğrultusunda sergilediği performans olarak tanımlanabilir (Güzeller vd. 2016, Mohammed vd. 2017, Sadeghi vd. 2016, Usta 2017). Akademik özgüven öğrencinin yeteneklerini, başarısını, gelişimini, davranışlarını etkileyen bir unsur olarak görülmektedir. Akademik özgüvendeki bir artış öğrencinin sosyalleşmesini, değerlendirme yapma becerisini ve olumlu düşünme yeteneğini de beraberinde geliştirmektedir (Nelson Laird 2005).

Akademik özgüven öğrencinin başarısını doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Akademik özgüven ile başarı arasında doğru bir orantı bulunmaktadır (Soner 2000, Çelik 2014). Öğrencinin çalışma performansına bağlı olarak elde ettiği her başarısının sonucunda akademik anlamda kendine olan güveni artmaktadır (Kalkan vd. 2020). Aynı zamanda akademik özgüvenin az olması da öğrencinin okul ortamındaki konuşkanlığını, motivasyonunu, davranışlarını ve dolayısıyla başarısını da olumsuz etkilemektedir. Çünkü kendine güveni olmayan bir öğrencinin başarılı olması da zorlaşmaktadır.

Akademik özgüveni zamanla geliştirmek de mümkündür (Mohammed vd. 2017). Akademik özgüveni düşük olan bir bireyin özgüveni gerek kişinin kendine olan tutumuyla gerek dış etkenlerle artırılabilir. Bunun için olumlu düşüncelere odaklanmak, gerçekçi olmak, faaliyetlere katılmak gereklidir. Öğrenci kendi akademik özgüvenini ne kadar arttırırsa o kadar olumlu sonuç alacaktır (Whiting 2014, Zellner 2017). Öğrencinin akademik özgüvenindeki yükselme, sosyal etkileşimini güçlendirmesi, değerlendirme yeteneğini geliştirmesi ve olumlu düşünme becerisini artırması açısından önem arz etmektedir (Nelson Laird 2005).

1.3. Akademik Özgüven ile İlişkili Olan Kavramlar

Akademik özgüven öz yeterlik inancı ile ilişkilendirilebilir. Öz yeterlik inancı bireyin bir görevi yerine getirmesi için kendine olan inancıdır. Farklı bir tanıma göre bireyin içinde bulunduğu zorluklarda, sorunu çözüp çözemeyeceğine dair kendine duyduğu inanç, kendisi ile ilgili yargısıdır (Senemoğlu 2015). Bir başka ifade ile bireyin bir vazifeyi veya işi başarması için kendi yeterliklerine yönelik algısı, inancı ve yargısı olarak da tanımlanabilir (Bandura 1977). Bu tanımlardan hareketle akademik özgüven

ve öz yeterlik inancının birbirleriyle doğrudan bağlantılı kavramlar olduğunu söyleyebiliriz.

Yapılan alanyazın araştırmasında akademik itibarın da akademik özgüvenden ayrı tutulamayacağı görülmüştür (Kalkan vd. 2020). Türk Dil Kurumu itibarı, “saygınlık” olarak tanımlamıştır (TDK 2024). Bu tanımdan yola çıkarak akademik itibar ise bir kişinin akademik hayatındaki genel davranışları nedeniyle ona karşı duyulan saygı olarak ifade edilebilir. Akademik özgüveni ve öz yeterlik inancı gelişmiş insanların başarılı olma olasılığı artar. Başarılı bir bireyin çevresinin ona karşı duyduğu akademik itibarın da daha yüksek olması beklenir. Dolayısıyla başarılı bireyler akademik sosyal yeterlik ve sosyal doyum yaşarlar.

Sosyal doyum, bireyin yetenekleriyle veya başardıklarıyla bir topluluk arasında kendini gördüğü konum ve bu konumun ona yeterli olup olmamasıdır. Ancak özgüveni tam olan kişiler yeteneklerini dışa vurabilir (Hanum ve Jamal 2017). Dolayısıyla özgüven ve öz yeterlik inancı bir araya geldiğinde başarıyı, başarı ise akademik sosyal doyum ve sosyal yeterlik inancını ortaya çıkarır. Sosyal yeterlik inancı ise bireyin bir ortamda yeteneklerine ve başarılarına güvenmesi ve bunlara olan inancıdır. Sosyal yeterlik inancı yüksek olan bireyler sosyal ilişkilerinde yeteneklerine ve başarılarına güvendiklerinden konuşmayı sürdürmekten ve yeni bir konuşma başlatmaktan da çekinmezler (Bandura 1977).

Motivasyon da akademik özgüven ve başarı için önemli bir kavramdır. Motivasyon, kişilerin belirli bir hedefe ulaşmak için kendi istek ve arzularına göre harekete geçme sürecidir. Motivasyon, kişiye etkili bir şekilde güç vererek onu harekete geçmeye istekli hale getirmesi nedeniyle öğrenme ve öğretme sürecinin etkililiğini vurgulayan en önemli faktörlerden biridir (Akbaba 2006). Kişiye amaçlarına ulaşmak adına enerji veren motivasyon ile akademik özgüven arasında, tıpkı akademik başarı ile özgüven arasındaki gibi pozitif yönde bir ilişki olduğu bilinmektedir (Usta 2017). Sürekli pes edip yapamayacağını düşünen ya da yakınlarından beklediği desteği alamayan bir bireyin başarılı olmasının çok zor olduğu söylenebilir. Fakat tam tersi durumda dışarıdan aldığı veya kendine içsel olarak kurduğu motivasyonla disiplinli ve kararlı bir şekilde hareket eden bireylerin daha büyük olasılıklarla başarıya ulaştıkları görülebilir.

1.4. Akademik Özgüven Üzerine Yapılan Çalışma Örnekleri

Soner (2000)’in aile uyumu ile özgüven ve akademik başarı arasındaki ilişkileri konu edindiği çalışmasının amacı aile uyumunun öğrencinin özgüveni ve akademik başarısına etkisini ortaya çıkarmaktır. Araştırma sonucunda özgüven ve akademik başarı üzerinde anne yetkinlik göstergesi ve öğrencilerin zihinsel-okul durumlarının önemli ölçüde etkili olduğu vurgulanmıştır.

Şahan (2008) tarafından 3. sınıf öğrencileri ile yürütülen çalışmada zenginleştirilmiş öğretim etkinliklerinin öğrencilerin akademik özgüvenlerine etkisi incelenmiştir. 14 haftalık araştırma süreci sonucunda zenginleştirilmiş öğretim etkinliklerinin öğrencilerin akademik özgüvenleri üzerinde belli oranda etkili olduğu görülmüştür.

Çelik (2014)’in ortaokul öğrencileri ile yürüttüğü özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesini konu alan çalışmada ortaokul öğrencilerinin özgüven düzeylerinin cinsiyet, aile tipi, doğum sırası değişkenlerine göre farklılık göstermediği görülmüştür. Bunun yanında kardeş sayısı, anne baba eğitim düzeyi değişkenleri ile arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Ateş (2020) tarafından öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki etkisini göstermek amacıyla geliştirilen çalışmada akademik özgüvenin cinsiyet, ebeveynlerin eğitim düzeyi, kardeş sayısı gibi etkenlerden etkilendiği gözlenmiştir.

Akuş (2022)’un yatılı bölge okulunda okuyan öğrencilerin umut düzeyleri ile akademik özgüven düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada akademik özgüven düzeyleri ile öğrencilerin anne eğitim düzeyi, cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamazken baba eğitim durumuna göre farklılaştığı görülmüştür.

Tüm bu araştırmalar ışığında fen lisesinde okuyan öğrencilerin akademik özgüvenleri üzerine herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Fen liseleri, akademik başarısı yüksek öğrencilerin eğitim gördüğü, fen ve matematik alanlarında donanımlı bireyler yetiştirmeyi hedefleyen okullardır. Fen liselerinde okuyan öğrencilerin akademik özgüven düzeyleri, sadece kişisel başarılarını değil, gelecekte bilimsel, teknolojik veya farklı akademik alanlarda sağlayacakları katkıları da etkileyebilmektedir. Bu sebeple araştırmada belli bir sınav başarısıyla öğrenci alan fen liselerinde öğrenim gören, akademik başarısı yüksek kabul edilen, gelecekte topluma yön veren lider bireyler olma potansiyeli taşıyan öğrencilerin akademik özgüven düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi önem arz etmektedir.

2. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma desenlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Tarama modeli;

evrenin tamamı ya da evrenden alınacak bir örneklem üzerinde önceden var olan ya da halen devam eden bir durumu olduğu şekli ile betimlemeye çalışan araştırma yaklaşımıdır (Karasar 1998). Araştırmada öğrencilerin akademik özgüven düzeyleri bağımlı değişken; cinsiyet, öğrencinin kaldığı yer, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim seviyesi, öğrencilerin başarı algıları bağımsız değişkenlerdir. Araştırma, çalışmaya katılacak öğrencilerin akademik özgüven ölçeğine verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

2.2. Araştırmanın Evreni, Örneklemi

Araştırmanın evreni 2022-2023 eğitim öğretim yılında Marmara Bölgesindeki bir ilde bulunan fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise 2022-2023 eğitim öğretim yılında aynı ilin merkez ilçesinde bulunan fen lisesinin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında öğrenim gören 307 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme belirlenirken pratiklik ve ekonomiklik göz önünde bulundurularak araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, kolaylıkla ulaşılabilen grup uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmada yer alan öğrencilerin kişisel bilgilerine ait frekans (f) ve yüzde değerleri (%) Çizelge 1’de yer almaktadır.

Çizelge 1. Öğrencilerin Demografik Bilgileri			
Değişkenler	Alt Grup	Frekans (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	168	54,7
	Erkek	139	45,3
Sınıf Düzeyi	9. sınıf	81	26,4
	10. sınıf	70	22,8
	11. sınıf	111	36,2
	12. sınıf	45	14,7
Kalınan Yer	Aile Yanı	206	67,1
	Yurt/Pansiyon	101	32,9
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	5	1,6
	İlkokul	47	15,3
	Ortaokul	23	7,5
	Lise	84	27,4
	Lisans	116	37,8
	Lisansüstü	32	10,4
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar Değil	1	,3
	İlkokul	12	3,9
	Ortaokul	17	5,5
	Lise	83	27,0
	Lisans	144	46,9
	Lisansüstü	50	16,3

Çizelge 1’e bakıldığında araştırmaya katılanların %54,7’si (n=168) kadın, %45,3’ü (n=139) erkektir. Bu sonuç araştırmaya katılanların cinsiyetlerinin homojen dağıldığını göstermektedir. Öğrencilerin %26,4’ü (n=81) 9. sınıf, %22,8’i (n=70) 10. sınıf, %36,2’si (n=111) 11. sınıf ve %14,7’si (n=45) 12.

sınıftır. Araştırmaya katılan öğrencilerden 206 tanesi ailesinin yanında kalırken 101 tanesi okul pansiyonunda kalmaktadır. Öğrencilerin anne-baba eğitimleri en az bir katılımcı da olsa her seviyeden olduğunu göstermektedir.

2.3. Veri Toplama Süreci ve Kullanılan Ölçekler

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan 7 soruluk “Kişisel Bilgi Formu” ile Kalkan ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilen “Akademik Özgüven Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçeğin akademik öz yeterlik inancı, akademik sosyal yeterlik, akademik itibar, akademik motivasyon ve akademik sosyal doyum olmak üzere beş boyutu bulunmaktadır. Akademik özgüven ölçeği beşli likert tipi (1= hiç katılmıyorum ve 5= tamamen katılıyorum) ölçeğidir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 125, en düşük puan ise 25’tir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra ölçekler öğrencilere gerek yüz yüze gerek Google Forms aracı ile çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen verilerin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .89 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakmak için yapılan analizde Çizelge 2’de yer alan çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarına bakılmıştır. Bu değerlerin (+1.5) ile (-1.5) arasında olması dağılımın normal olduğunu göstermektedir (Tabachnick, Fidell, 2013). Analizler sonucunda çarpıklık katsayısı -,095 ve basıklık katsayısı ,282 olarak bulunmuş, verilerin normal dağıldığı görülmüştür.

Çizelge 2. Çarpıklık ve basıklık değerleri		
	Çarpıklık	Basıklık
Akademik Özgüven	-,095	,282

Çarpıklık, basıklık değerlerine ek olarak Shapiro-Wilks normallik testi sonuçlarına da bakılmış ve anlamlılık değerinin ,35 (p>,05) olduğu görülmüştür. Normal dağılım gösteren veriler üzerinde akademik özgüven düzeyinin demografik özellikler ile arasında anlamlı farklılık olup olmamasına bakmak için SPSS 26 programı kullanılarak parametrik testlerden bağımsız t testi, one way Anova ve Tukey testleri kullanılmıştır. Testlerin analizleri bulgular bölümünde yer almaktadır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında toplanan verilerin analizleriyle elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Öğrencilerin Akademik Özgüven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Öğrencilerin toplam akademik özgüven ve ölçeğin alt boyutları olan akademik öz yeterlik inancı, akademik sosyal yeterlik, akademik itibar, akademik motivasyon ve akademik sosyal doyum düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır.

Çizelge 3. Cinsiyete göre akademik özgüven puanı analiz sonuçları					
Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ölçek Boyutları	p
Akademik Özgüven	Kadın	168	78,58	Toplam Akademik Özgüven	,320
	Erkek	139	80,43	Akademik Öz Yeterlik İnancı	,073
				Akademik Sosyal Yeterlik	,095
				Akademik İtibar	,245
				Akademik Motivasyon	,997
				Akademik Sosyal Doyum	,124

Çizelge 3'te fen lisesi öğrencilerinin toplam akademik özgüven ve ölçeğin tüm alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($p>.05$).

Yine öğrencinin kaldığı yer ile akademik özgüven arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Çizelge 4'te yer almaktadır.

Çizelge 4. Kaldığı yere göre akademik özgüven puanı analiz sonuçları					
Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ölçek Boyutları	p
Akademik Özgüven	Aile Yanı	206	79,11	Toplam Akademik Özgüven	,634
	Pansiyon/ Yurt	101	80,05	Akademik Öz Yeterlik İnancı	,600
				Akademik Sosyal Yeterlik	,530
				Akademik İtibar	,732
				Akademik Motivasyon	,783
				Akademik Sosyal Doyum	,862

Çizelge 4'e bakıldığında fen lisesi öğrencilerinin akademik özgüven düzeylerinin öğrencilerin aile yanında veya yurttan kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür ($p>0.05$). Aynı şekilde ölçeğin alt boyutları olan akademik öz yeterlik inancı, akademik sosyal yeterlik, akademik itibar, akademik motivasyon ve akademik sosyal doyum düzeyleri de öğrencinin kaldığı yere göre farklılık göstermemektedir.

Fen liseli öğrencilerin akademik özgüven düzeylerinin sınıf seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır.

Çizelge 5. Sınıf düzeyine göre akademik özgüven puanı analiz sonuçları					
Ölçek	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	Ölçek Boyutları	p
Akademik Özgüven	9. sınıf	81	79,58	Toplam Akademik Özgüven	,001
	10. sınıf	70	81,14	Akademik Öz Yeterlik İnancı	,000
	11. sınıf	111	75,34	Akademik Sosyal Yeterlik	,024
	10. sınıf	45	86,51	Akademik İtibar	,009
				Akademik Motivasyon	,006
				Akademik Sosyal Doyum	,032

Çizelge 5 incelendiğinde öğrencilerin akademik özgüven düzeylerinin ve ölçeğin tüm alt boyutlarının sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. En yüksek akademik özgüven puan ortalamasına sahip grubun on ikinci sınıflar, en düşük puan ortalamasına sahip grubun ise on birinci sınıflar olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Akademik özgüven düzeyinin on ikinci sınıflarda yüksek çıkmasının sebebi olarak bu sınıftaki öğrencilerin geleceği için büyük öneme sahip olan üniversite sınavlarına yoğun bir şekilde hazırlanmaları, geleceği için karar verme aşamasında bulunmaları gösterilebilir.

Çizelge 6. Anne eğitim seviyesine göre akademik özgüven puanı analiz sonuçları					
Ölçek	Anne Eğitim Seviyesi	N	\bar{X}	Ölçek Boyutları	p
Akademik Özgüven	Okuryazar Değil	5	3,30	Toplam Akademik Özgüven	,305
	İlkokul	47	3,34	Akademik Öz Yeterlik İnancı	,872
	Ortaokul	23	3,32	Akademik Sosyal Yeterlik	,132
	Lise	84	3,43	Akademik İtibar	,829
	Lisans	116	3,38	Akademik Motivasyon	,192
	Lisansüstü	32	3,52	Akademik Sosyal Doyum	,007

Anne eğitim düzeyi ile sadece akademik özgüven ölçeğinin boyutlarından biri olan akademik sosyal doyum arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır (Çizelge 6). Anne eğitim durumu "okuryazar değil" olanlar ile eğitim durumu "lise, lisans" olanlar arasında, "okuryazar değil" aleyhine anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür. Anne eğitim seviyesine göre akademik özgüven düzeyleri arasında anlamlı farklılık yokken sosyal doyum düzeyleri arasında anlamlı farklılığın oluşmasının sebebi annelerini rol model alan öğrencilerin yetenekleri veya başarıları açısından sosyal çevrelerinde kendilerini yeterli görmemeleri ile ilgili olabilir.

Öğrencilerin akademik özgüven düzeyleri ile baba eğitim seviyesi arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için One-Way ANOVA testi yapılmıştır.

Çizelge 7. Baba eğitim seviyesine göre akademik özgüven puanı analiz sonuçları					
Ölçek	Baba Eğitim Seviyesi	N	\bar{X}	Ölçek Boyutları	p
Akademik Özgüven	Okuryazar Değil	1	1,16	Toplam Akademik Özgüven	,014
	İlkokul	12	2,84	Akademik Öz Yeterlik İnancı	,013
	Ortaokul	17	3,12	Akademik Sosyal Yeterlik	,106
	Lise	83	3,23	Akademik İtibar	,606
	Lisans	144	3,18	Akademik Motivasyon	,005
	Lisansüstü	50	3,22	Akademik Sosyal Doyum	,120

Çizelge 7'e bakıldığında öğrencilerin akademik özgüven düzeylerinin baba eğitim seviyesi açısından anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). Baba eğitim düzeyi ile toplam akademik özgüven, akademik öz yeterlik inancı, akademik motivasyon arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Son olarak öğrencilerin başarı algıları ile akademik özgüven arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için uygulanan One-Way ANOVA test sonuçları Çizelge 8'de yer almaktadır.

Çizelge 8. Başarı algısına göre akademik özgüven puanı analiz sonuçları					
Ölçek	Başarı Algısı	N	\bar{X}	Ölçek Boyutları	p
Akademik Özgüven	Düşük	35	65,20	Toplam Akademik Özgüven	,000
	Normal	173	78,21	Akademik Öz Yeterlik İnancı	,000
	Yüksek	99	86,57	Akademik Sosyal Yeterlik	,000
				Akademik İtibar	,000
				Akademik Motivasyon	,000
				Akademik Sosyal Doyum	,691

Çizelge 8'e göre öğrencilerin akademik özgüven düzeyleri, akademik sosyal doyum alt boyut haricinde öğrencilerin başarı algıları açısından anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Başarı algısı yüksek olan öğrencilerin akademik özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Akademik özgüven, bireyin akademik alandaki güven duygusunu temsil etmektedir. Motivasyon, başarı ve eğitim düzeyi gibi çeşitli faktörler bu güveni etkilemektedir. Akademik özgüven, öğrencilerin yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır ve bu nedenle akademik özgüveni artırmaya yönelik birçok çalışma yapılmaktadır.

Fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerin akademik özgüvenlerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği bu çalışmada nicel araştırma desenlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılı Marmara Bölgesindeki bir ilin merkez ilçesinde bulunan fen lisesinin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerle ($n=307$) yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre akademik özgüven düzeyi cinsiyete, öğrencinin kaldığı yere göre farklılaşma göstermezken, sınıf düzeyi, okul başarı algısı, anne-baba eğitim düzeyi açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Araştırmada fen lisesi öğrencilerinin akademik özgüvenlerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Başka çalışmalarda da akademik özgüven düzeyinin cinsiyete bağlı olmadığı belirlenmiştir (Çakır vd. 2006, Çelik 2014, Karademir 2015, Öztürk 2017). Öğrencilerin aile yanında ya da yurttan kalmaları da akademik özgüveni anlamlı bir şekilde etkilemediği görülmüştür.

Akademik özgüvenin sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiği belirlenmiş ve en yüksek akademik özgüvene sahip sınıfların on ikinci sınıflar olduğu bulunmuştur.

KAYNAKLAR

Akbaba, S. (2006). "Eğitimde Motivasyon". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 343-361.

Akuş, C. (2022). "Yatılı Bölge Okulunda Okuyan Öğrencilerin Umut Düzeyleri ile Akademik Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişki", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale-Türkiye.

En düşük akademik özgüvene sahip sınıf ise on birinci sınıf olarak belirlenmiştir. Yalçın (2022)'in ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada akademik özgüven ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilerin akademik özgüvenlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiş ve bu sonuç fen liseleri ile yürütülen çalışma bulgularını desteklemiştir.

Anne-baba eğitim düzeyi ile akademik özgüven arasında da anlamlı bir farklılık görülmüştür. Anne eğitim seviyesi okuryazar olmayanlar ile lise, lisans olanlar arasında okuryazar değil aleyhine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Çelik (2014)'in yaptığı çalışmada da anne eğitim düzeyi ile akademik özgüven arasında doğru bir orantı olduğu görülmüştür. Soner (2000)'in yaptığı çalışmada ise baba eğitim düzeyi ile özgüven arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat akademik başarı ile baba eğitim düzeyi arasında farklılık olduğu görülmüştür.

Son olarak öğrencilerin akademik özgüven seviyeleri başarı algıları açısından incelenmiştir. Bu iki değişken arasında da anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Başarı algısı ile akademik özgüven arasında doğru orantı olduğu belirlenmiştir. Başarı algısı yüksek olan öğrencilerin akademik özgüvenlerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Canpolat, Kazak Çetinkalp (2011)'in yaptığı çalışmada başarı algısı ile öz yeterlik arasında doğru orantılı olduğu görülmüştür. Öz yeterlik ile akademik özgüvenin birbirleriyle doğrudan bağlantılı kavramlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda başarı algısı ile akademik özgüven arasında da doğru orantı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Lise son sınıf öğrencilerinin sınava hazırlık aşamasında bulunmaları, kendi geleceklerinde etkin rol almaları onların akademik özgüvenlerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu sebeple alt sınıflarda bulunan öğrencilere hayatlarına dair çeşitli sorumluluklar verilerek özgüvenleri artırılabilir. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeylerinin öğrencilerin akademik özgüvenleri üzerinde önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür. Ebeveynlere gençlerde akademik özgüven ve önemi ile ilgili seminerlerin ve eğitimlerin düzenlenmesi ailelerin kendine güvenen bireyler yetiştirmesinde etkili olabilir.

Kugle, C. L., Clements, R. O., Powell, P. M. (1983). "Level and Stability of Self-Esteem in Relation to Academic Behavior of Second Graders". Journal of Personality and Social Psychology, 44 (1), 201.

Mammadov, E., Keser, E. (2016). "Duyusal Zekâ İle Akademik Başarı İlişkisi: Turizm Lisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma". Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 13 (3), 85-101.

- Ateş, A. (2020). "Öğrencilerin Özgüven ve Sorumluluk Duygusunun Akademik Başarı Üzerindeki Rolü", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul-Türkiye.
- Bandura, A. (1977). "Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change". *Psychological Review*, 84 (2), 191-215.
- Bozkurt, A. İ., Gürçay, D., Kaptan, F., & Berberoğlu, G. (2000). "Öğretmen Adaylarının Fen Derslerindeki Başarılarını Etkileyen Faktörler". IV. Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi, 6-8.
- Canpolat, A. M., Kazak Çetinkalp, Z. (2011). "İlköğretim II. Kademe Öğrenci-Sporcuların Başarı Algısı ve Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki". *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13 (1), 14-19.
- Çakır, Ö., Kan, A., & Sünbül, Ö. (2006). "Öğretmenlik Meslek Bilgisi ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının Tutum ve Özyeterlik Açısından Değerlendirilmesi". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 36-47.
- Çakmak, Ö. (2008). "Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 33-41.
- Çelik, İ. (2014). "Ortaokul Öğrencilerinin Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi Afyonkarahisar Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara-Türkiye.
- Erbe, B. (2000). "Correlates Of School Achievement In Chicago Elementary Schools". Paper Presented At The Annual Meeting Of The American Educational Research Association, New Orleans, LA.
- Fetler, M. (2001). "Student Mathematics Achievement Test Scores, Dropout Rates, and Teacher Characteristics". *Teacher Education Quarterly*, 28 (1), 151-168.
- Fromm, H. (1947). *Man for Himself: An Inquiry Into the Psychology of Ethics*: Reinehart. New-York.
- Gökkaya, D., Biçer, T. (2017). "Psikolojik Beceri Kıtası Olarak Özgüvenin, Elit Sporcuların Performansına Katkısı; Boks Milli Takımı Örneği". *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 16-28. doi: 10.22396/sbd.2017.22
- Güzeller, C. O., Eser, M., Aksu, G. (2016). "Üniversite Öğrencilerinin Mezun Oldukları Lise Türünün, Matematik Başarısı ve Eleştirel Düşünme Eğilimi Üzerindeki Etkisi". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 223-236. doi: 10.17860/efd.61075
- Hanum, W. S., & Jamal, N. Y. (2017). "Self-Efficacy and Academic Performance of Secondary Schools Students in Perak: an Exploratory Outlook". *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 6 (3), 41-55. doi: 10.6007/IJARPE/v6-i3/3081
- Hazrati-Viari, A., Rad, A. T., & Torabi, S. S. (2012). "The Effect of Personality Traits on Academic Performance: The Mediating Role of Academic Motivation". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 32, 367-371. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.01.055
- Kalkan, A., Bakioğlu, F., & Toprak, Y. (2020). "Akademik Özgüven Ölçeğinin (AÖÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Milli Eğitim Dergisi*, 49(225), 319-342.
- Kaplan, D. S., Liu, X., Kaplan, H. B. (2001). "Influence of Parents' Self-Feelings and Expectations on Children's Academic Performance". *The Journal of Educational Research*, 94 (6), 360-370.
- Karademir, N. (2015). "Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin Özgüven Algıları". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), 53-77.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Nobel Yayın Dağıtım*. Ankara-Türkiye.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2006). *ÖBBS 2004-İlköğretim Öğrencilerinin Başarılarının Belirlenmesi: İngilizce Bilgisayar Okuryazarlığı*: MEB Basımevi. Ankara-Türkiye.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2007). *ÖBBS 2005-İlköğretim Öğrencilerinin Başarılarının Belirlenmesi: Türkçe Raporu*: MEB Basımevi. Ankara-Türkiye.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024). *Eğilimler*. [Erişim: 12.12.2024, adresi: <https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/egilimler>], (12.12.2024)
- Mohammed, A. I., Dawaki, M. A., Idris, M., Abdulhameed, Z., Bello, H., & Abdullahi, R. (2017). "An Assesment Extra-Curricular Activities and Primary School Pupils' Academic Self-Efficacy in Gwale Local Government Area, Kano State of Nigeria". *KIU Journal of Humanities*, 2 (1), 295-304.
- Nelson Laird, T. F. (2005). "College Students' Experiences With Diversity and Their Effects on Academic Self-Confidence, Social Agency, and Disposition Toward Critical Thinking". *Research in Higher Education*, 46, 365-387.
- Öztürk, N. (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İklimi ve Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri ile Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 3 (1), 9-22.
- Sadeghi, A., Niayfar, G. H., Azizi, S., Nejad, D. A., Babaei, M. (2016). "Investigation of The Role of The University in Students' Academic Self Confidence, University of Guilan, Faculty of Humanities". *Sociology Mind*, 6 (3), 130-139. doi: 10.4236/sm.2016.63011
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. (24. Basım): Yargı Yayınları. Ankara-Türkiye.
- Soner, O. (2000). "Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (12), 249-260.
- Şahan, H. H. (2008). "Zenginleştirilmiş Öğretim Etkinliklerinin İlköğretim 3. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programındaki Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine ve Öğrencilerin Akademik Özgüven Özelliklerine Etkisi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 56 (56), 607-632.
- Şahin, Z. (2016). "İlkokul Öğrencilerinde Dil ve Konuşma Bozukluğunun Öğrencilerin Özgüveni Üzerine Etkisi: 50.Yıl Ortaokulu ve Dilkonmer Örneği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul-Türkiye.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.): Pearson, Boston.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2024). *Güncel Türkçe Sözlük*. [Erişim: 12.12.2024, adresi: <https://sozluk.gov.tr/>], (12.12.2024)
- Usta, H. G. (2017). "Examination of the Relationship between TEOG Score Transition (from Basic to Secondary Education), Self-Confidence, Self-Efficacy and Motivation Level". *Journal of Education and Practice*, 8 (6), 36-47.
- Wylie, R. C. (1961). *The Self Concept*. University of Nebraska Press, Lincoln.
- Whiting, G. (2014). *The Scholar Identity Model: Black Male Success in the K-12 Context, Building on Resilience*: Stylus Publishing, Sterling-Virginia.
- Yalçın, A. (2022). "7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları ile Benlik Saygıları ve Akademik Özgüvenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul-Türkiye.
- Zellner, A. (2017). "Gender, Self-Rating and Achievement, and Choice of College Major". *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Department of Economics Texas Christian University, Texas-USA.